

*Ставицька Д. В., здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Спеціальність 073 Менеджмент
Науковий керівник: к. е. н., доцент Вороніна В. Л.*

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Нині друге за популярністю питання серед українців після обговорення військових успіхів – план післявоєнного відновлення. Найгострішою проблемою сьогодення є необхідність реформування вітчизняної економіки, тим більше, що на сьогодні падіння економіки України через напад росії оцінюється у більш ніж 35 %. Безумовно, сталий розвиток підприємств та збереження їх конкурентоспроможності на довгострокову перспективу залежить не стільки від ресурсного потенціалу, скільки від інновацій. Інновації відіграють важливу стратегічну роль в економічному зростанні, за рахунок підвищення ефективності бізнесу.

Інноваційні процеси, що протікають в економіках різного ступеня зрілості, можуть володіти схожими характеристиками. У той же час, інноваційна діяльність в різних країнах може відрізнятися в залежності від багатьох факторів: переважаючих галузей в економіці, інституційних умов, політичної ситуації, національних пріоритетів розвитку, географічних і культурних особливостей країни або регіону і т.д.

Важливу роль в сучасних дослідженнях міжнародного досвіду інноваційного розвитку відіграли роботи науковців, що описують взаємозв'язки між економічною інтеграцією країн та динамікою розвитку інновацій. Так, наприклад, Д. Броу і М. Рутон [1] була побудована модель, яка доводить, що економічна інтеграція, що супроводжується політичною співпрацею країн, сприяє інтенсифікації інноваційної діяльності, оскільки компанії відчують менш жорстку конкуренцію. Інші роботи [2-3] підтверджують, що зниження конкуренції стимулює компанії до здійснення інвестицій у продуктивні інновації і збільшує попит на висококваліфіковану робочу силу. Дослідження OECD [5], зокрема, встановили, що одним з підсумків економічної інтеграції в ЄС стало виникнення нових форм фінансового співробітництва, що стимулює розвиток інноваційної сфери.

Сучасний розвиток господарських систем країн світу свідчить про наростання та нерівномірність їх інноваційного розвитку, яка, на нашу думку, є наслідком двох причин: специфіки різних національних інноваційних систем та диференціації рівнів соціально-економічного розвитку окремих країн. Як параметри інноваційної нерівності ми виділяємо: інноваційні модифікації, пов'язані з відмінностями в національних інноваційних системах розвинених країн; інноваційні трансформації, властиві країнам із високим інноваційним потенціалом, які на відміну від розвинених країн, не мають ефективної інноваційної системи, а на відміну від тих країн, що розвиваються – мають високий інноваційний потенціал; інноваційний розрив між країнами, що розвиваються, і розвиненими країнами на основі диференціації в соціально-

економічному розвитку; інноваційні адаптації, характерні для країн, що швидко розвиваються, наприклад, Китай та Індія (ці країни навіть при низькому інноваційному потенціалі здатні забезпечити його високу реалізацію за рахунок ефективної адаптації інновацій з розвинених країн за рахунок отримання кваліфікованих кадрів).

Можливість подолання нерівномірності інноваційного розвитку країни з'являється в результаті впливу процесу глобалізації світової економіки, коли розширюються межі руху факторів виробництва, а також інноваційної діяльності, збільшується відкритість національних інноваційних систем, за рахунок чого виникає можливість використовувати ресурси світової економіки в цілому і зменшувати витрати високотехнологічної продукції, і, в результаті, – підвищувати конкурентоспроможність національної інноваційної системи [4].

Тут слід брати до уваги міжнародну природу науково-технічного прогресу, що веде до необмеженого поширення нових технологій і наукових досягнень у світі, що, як відзначають дослідники, суперечить міждержавній і міжфірмової конкуренції. В світовій економіці часто мають місце різні дискримінаційні методи утримання провідних позицій у технологічному розвитку, а також скидання технологій другого порядку в країни, що розвиваються. Разом з тим, зростають швидкість і коло учасників інноваційної діяльності, а їх відносини видозмінюються і ускладнюються. Основними суб'єктами міжнародного бізнесу в інноваційній сфері є найбільші транснаціональні компанії, які все більше прагнуть зосередити виробництво своїх наукомістких товарів в країнах, що розвиваються.

Зазначена обставина, вважаємо, в деякій мірі сприяла зниженню технологічного розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються в останні десятиліття. І ряд країн на цій основі змогли розвинути свої національні інноваційні системи і навіть отримати ряд конкурентних переваг (наприклад, Китай).

Досвід інноваційного розвитку в країнах, що розвиваються, свідчить про дві їх основні моделі. Першою є модель експортної спеціалізації країни з невисоким внутрішнім попитом, що має місце в Індії, яка розвинула ефективні офшорне програмування та аутсорсинг. Друга модель інноваційного розвитку (характерна для Китайської Народної Республіки) націлена на формування багатогалузевого виробничого комплексу з широкою експортною складовою, коли внутрішній попит стає, поряд з експортом, найважливішим стабілізуючим фактором інноваційного розвитку. КНР вибудовує регіональну кооперацію у сфері інновацій, яка своєю метою ставить не інвестиційне забезпечення інноваційних процесів, а використання інноваційного потенціалу країн Азіатсько-Тихоокеанського Регіону (АТР) для дифузії інновацій [6].

Досвід інноваційного розвитку зарубіжних країн наочно демонструє залежність інноваційного потенціалу від особливостей його економіко-географічного положення, що формує його ключові конкурентні переваги. Інноваційний потенціал окремих країн у часі може посилюватися через: привнесення зарубіжними корпораціями нових технологій, зміни співвідношення витрат приватного бізнесу та держави на користь першого;

технологічної галузевої спеціалізації окремих країн; підвищення рівня поширеності інновацій; вдосконалення інституційного забезпечення національної інноваційної системи; зміцнення кадрового потенціалу країни; розвитку регіональної економічної інтеграції.

Аналізуючи тенденції формування інноваційного простору на міжнародному рівні, слід зазначити його крайню неоднорідність і диференціацію між основними групами країн. Так, для економік розвинених країн характерні ланки інноваційного ланцюжка з найбільшою доданою вартістю, а країнам, що розвиваються, у світовому інноваційному процесі відводиться другорядна роль – вони розглядаються виключно в якості джерел дешевих природних ресурсів. Основними провідниками інноваційного процесу на рівні світової економіки є транснаціональні корпорації, тому зростає інноваційне наповнення прямих іноземних інвестицій, відбувається поступова інтернаціоналізація досліджень і розробок та міжнародний аутсорсинг інновацій та їх реалізація на глобальному ринку.

Серйозний вплив на економічний розвиток країн надають інтеграційні процеси, що відбуваються на міждержавному рівні. Зростаюча інтернаціоналізація господарських зв'язків і все більша взаємозалежність економічних суб'єктів зумовлюють необхідність проведення єдиної політики в основних сферах економічного життя, що призведе до створення єдиного механізму регулювання господарського життя.

Список використаних джерел

1. Brou D., Ruta M. Economic integration, political integration or both? *Journal of the European Economic Association*. 2011. Vol. 9(6). P. 1143-1167.
2. Braun S. Economic Integration, Process and Product Innovation, and Relative Skill Demand. *Review of International Economics*. 2008. Vol. 16(5). P. 864-873.
3. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. No. 1. P. 129-135. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2211>
4. Вороніна В. Л. Сучасні тенденції інноваційного розвитку в умовах нерівномірності глобального економічного розвитку. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»*. Випуск № 5(5) 2022. С. 20-33. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-20-33](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-20-33)
5. OECD, Science, Technology and Industry: Scoreboard 2020 / OECD Publications. Paris, 2020. URL: <https://www.oecd.org/sti/scoreboard.htm>
6. National Center for Science and Engineering Statistics. URL: <http://www.nsf.gov/statistics/>
7. Рейтинг стран мира по уровню научно-исследовательской активности. Гуманитарный портал: Исследования. Центр гуманитарных технологий, 2006-2021. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/scientific-and-technical-activity>